

Mehmet Hulusi Akyol (1888-1964)

Mehmet Hulusi Bey 1888 yılı Yozgat doğumludur. Babası Bekir Efendi, annesi Mevlude Hanım'dır. Eğitim hayatını 1904 yılında Yozgat'ta tamamlamış 1911 yılında Kayseri Medresesi'nde Arapça ve dini ilimler öğrenerek 1912 yılında müderris unvanını almış ve İstanbul'a gitmiştir. Uzun süre Bayezit Müderrisliği yapan Mehmet Hulusi Bey, I. Dünya savaşı esnasında askerliğe alınmış, yedek levazım asteğmen olarak terhisinden sonra medresedeki görevine devam etmiştir. Milli Mücadele döneminin başlarında Yozgat müftüsü olarak görev yapmıştır. Milli Mücadeleye bizzat katılarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kuruluşuna önemli destekler vermiş ve Büyük Millet Meclisinin birinci dönem için yapılan seçimlerde Yozgat milletvekili seçilmiştir. Milli Mücadeleye desteklerinden dolayı kendisi yeşil şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Milletvekilliği dönemi kısa sürmüş milletvekilliği ile başka bir memuriyetin yürütülmeyeceğine dair kanun çıkınca 14 Mart 1921 tarihinde milletvekilliğinden istifa etmiştir. Milletvekili görevinden sonra çeşitli hayır cemiyetlerinde çalışmıştır. Heyet-i Teftişye başkanlığı yapmış. 15 Haziran 1950'de Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dini Eserleri İnceleme Kurulu üye yardımcılığı; 27 Eylül 1956'da ise aynı kurulun üyeliğine atanmıştır. 1959 yılında bu görevinden emekli olan Mehmet Hulusi Bey, 22 Kasım 1964'de vefat etmiştir.

Büyük Millet Meclisinin birinci döneminde az bir sürede görev yapan Mehmet Hulusi Bey, bu sürede sadece birinci şubede yer almış; Şeriye ve Evkaf vekaletinde çalışmıştır. Mecliste yapılan kanun oylamalarından 14'üne katılmış 7 kabul 7 red; diğer oylamaların ise 5'ine katılarak 2 kabul 3 red oyu kullanmıştır. Mehmet Hulusi Bey bu oylamalara en az katılan milletvekillerinden biridir.

Meclis Faaliyetleri içerisinde "İdare Teşkilatının On İdare Encümeni Teşkiline Bölünmesi ve Eğitim İşlerinin de Şer'iyeye Bağlanması"; "Ordu Teşkilatı"; "Akdağmadeni Şube Reisi Merhum Ahmet Bey'in Ailesine Maaş Verilmesi"; "Bursa Milletvekili ve Diyarbakır İstiklal Mahkemesi Üyesi Şeyh Servet Efendi'nin Komünizm Propagandası Yapması" ile ilgili olarak Meclis Genel Kuruluna sunmuş olduğu tasarıları bulunmaktadır. Bu tasarılarından biri kabul diğeri ise öneri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca "Meclisin Şeklinin Tespitine ve Nisab-ı Müzakereye, Tahsisata ve Meclis Azalığı ile İctima Edebilecek Memuriyetler" ve " Nisab-ı Müzakere Kanunu'nun Değiştirilmesi" ile ilgili kanun tasarıları ile "Ordunun Ne Dereceye Kadar Kısıtlamaya Gidebileceğine Dair Milli Savunmaya Yöneltilen Karar Sorusunun Açıklaması" ile ilgili tasarılarında imzası vardır. "Hukuk-ı Esasiye Encümeninin Meclisin Şekil Ve Önemi"; "Firariler Hakkında Kanun Layihasının Men-i Müskirat Kanunu'nun Birinci Maddesinin Aynen Kabul Edilmesi"; "Düğünlerdeki İsrafın Kaldırılması"; "Frengi Hastalığının Önlenmesi" ve "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun Yedinci Maddesi" ile ilgili olarak ta verilen kanun tasarılarına değişiklik önerilerinde bulunmuştur. Yine Meclis Genel Kuruluna sunmuş olduğu Yozgat'ta meydana gelen Çapanoğlu isyanını bastırmak için gönderilen Kılıç Ali Bey'in geri çekilmek zorunda kalması sonucunda Yozgat Milletvekilleri Süleyman Sırrı ve Rıza Bey'lerin Çapanoğulları ile görüşmeleri için Yozgat'a gönderilmelerinin karar verilmesi üzerine Mehmet Hulusi Bey, bu milletvekillerinin Ankara'ya dönmeleri Çapanoğullarının tutuklanması ve bu konu hakkındaki gelişmelerden haberdar edilmeleri ile ilgili soru önergesi vermiştir.

Mehmet Hulusi Bey, Birinci Dönem yasama faaliyetleri içerisinde çoğunlukla Meclis yapısı ile ilgili diğer milletvekillerinin vermiş olduğu kanun tasarılarına imza atmış; askeri, adli, sosyal ve sağlık konulu kanun tasarıları ve

takrirlerinde değişiklik önerisinde bulunmuştur. Mehmet Hulusi Bey'in Meclis Genel Kuruluna vermiş olduğu takrirlerin ana teması idari ve sosyal konulardır.

Gülin ÖZTÜRK

KAYNAKÇA

1-Arşiv Belgeleri ve Resmi Belgeler

a-TBMM Arşivi

Mehmet Hulusi Akyol,, 435 NSD Tercüme-i Hal Kağıdı.

İstiklal Madalyası Defteri, Madalya No:1965.

Birinci Dönem Milletvekilleri Mezuniyet ve Memuriyet Defteri, Rumuz: II, 2b-2/8, Ankara, 1923.

Birinci Dönem Şube ve Encümen Defteri, Esas No:9, Rumuz: II-2/3-4.

b-Yozgat İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi

Mehmet Hulusi Akyol, Nüfus Kayıt Örneęi.

2-Kitap

ABDULKADİROĞLU Abdulkerim – ÖZKAN Feridun Hakan, **Yozgat Meşhurları(1900 doğumlulara kadar)**, Ankara 1994

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, C.I, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1994.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, C.I-III, I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri**, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

ERGİN, Ali Şakir, "Mehmet Hulusi Akyol", **DİA**.

3-Makaleler

OĞUZ, Ahmet, "Yozgat Çapanoğlu İsyanı Hakkında Bir Deęerlendirme", **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Dergisi**, Cilt 11, Sayı 4, Aralık 2021, s.1875-1890.

SARIKOYUNCU, Ali, "Milli Mücadelede Din Adamları", **Atatürk Araştırma Dergisi**, Cilt:XIII, Sayı:39, s.979-1037

ÜLUĞ, Naşit Hakkı, "Milletin Geleceęi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi", **BTTD**, S.49-50-51, Mart-Nisan-Mayıs 1989, s.98-112.

YILMAZ, Orhan, **Orta Asya'dan Anadolu'ya İlimin Yolculuęu**, Editörler: Yakup Koçyiğit-Aitmamat Kariev, Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük 2021.

4-Tezler

ÖZTÜRK, Gülin, I. Ve II. Dönem Yozgat Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Doktora Tezi), 2018,

5-Albümler

TBMM Albümü 1920-1950, Ankara 2010.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-hulusi-akyol-1888-1964/?pdf=7449> adresinden erişilmiştir